

Digitalisering har gynnat Sverige

Svenska Dagbladet den 16 juni 2016

Det talas allt mer om ett andra steg i en informations- och kommunikationsteknologisk revolution, där avancerad ny teknologi inte bara ersätter enklare rutinarbeten utan även yrken som chaufförer, revisorer och laboratorieassistenter. I en uppmärksamstudie från 2013 slår två forskare, Frey och Osborne, fast att nästan hälften av den totala sysselsättningen i USA kan komma att automatiseras.

I en rapport som publiceras i dag till Expert-gruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), "Digitaliseringens dynamik", studerar vi hur investeringar i digitalisering och automatisering påverkat det svenska näringslivet under perioden 1996–2013. Vår analys, som baseras på detaljerad mikrodata från SCB om anställda och företag i det svenska näringslivet är, såvitt vi vet, den första systematiska långsiktiga studien av detta slag. Vi kan konstatera att automatiseringen har haft ett påtagligt inflytande på svensk arbetsmarknad:

- Andelen sysselsatta i yrken med hög sannolikhet att automatiseras har minskat i det svenska näringslivet. Risken att förlora jobbet som en följd av automatisering har därför minskat över tiden. En trolig orsak är att en betydande automatisering redan ägt rum.
- Utbildning är central: Vi finner en betydligt högre risk att förlora jobbet till följd av automatisering för en person med enbart grundskola jämfört med en person som har en akademisk examen.
- Både automatisering och globalisering innebär utmaningar för sysselsättningen: jobb i det svenska näringslivet är utsatta för stark konkurrens från såväl ny teknologi som från billigare arbetskraft utomlands. Under den period vi studerar har Sverige gått mot en mer polariserad arbetsmarknad, något som vi också finner i vår studie. Andelen anställda med medelhög lön har minskat, medan andelen med låg respektive hög lön har ökat.

Debatten om digitalisering fokuserar ofta på risken för att jobb försvinner. Man bortser då från att när arbetsmoment automatiseras så ökar de anställdas produktivitet. Om företagen blir mer effektiva och kan erbjuda varor och tjänster till lägre priser, kan en ökad försäljning och produktion skapa nya jobb. De företag som använder den nya digitala teknikens möjligheter kan också konkurrera ut rivaler och expandera sin verksamhet. Framgångsrika företag kommer att kunna nyanställa.

I vår studie finner vi att automatiseringen redan har påverkat produktivetsutvecklingen i näringslivet, men att det finns stora skillnader mellan olika företag och branscher:

- Företagen inom tillverkningsindustrin har hittills varit framgångsrika med att utnyttja digitaliseringens och automatiseringens möjligheter.
- Automatiseringens påverkan på produktiviteten skiljer sig mycket åt mellan olika typer av företag. Störst effekt har automatiseringen haft på produktiviteten i företag med en högre andel lågutbildad arbetskraft.

- Produktiviteten har i synnerhet ökat i företag inom branscher där automatiseringen var låg i början av tidsperioden men där de digitala investeringarna vuxit under perioden.

Sverige har i internationell jämförelse haft en mycket bra utveckling av både produktivitet och sysselsättning under de senaste decennierna. I tidigare rapporter har vi framhållit att viktiga förklaringar till detta är att Sverige genomförde en rad effektivitetshöjande reformer under 1990-talet; en ny konkurrenslagstiftning infördes, utländska direktinvesteringar tilläts, en omfattande skattereform genomfördes, lönebildningen decentraliserades med mera. Vår studie lyfter fram ytterligare en förklaring till Sveriges gynnsamma ekonomiska utveckling: att det svenska näringslivet framgångsrikt använt digitaliseringen för att driva på strukturomvandlingen.

Svenska företag har använt digital teknologi för att lösa informations- och kommunikationsproblem, skapa individanpassade varor och tjänster, samt utnyttja marknader för outnyttjade privata tillgångar. En viktig del i denna process har varit att företag utvecklat sina roller som plattformsoperatörer och underlättat för olika ekonomiska aktörer att handla med varandra. Förekomsten av starka nätverkseffekter och vinnaren tar allt-fenomenet i den digitala ekonomin innebär att det är svårt att direkt konkurrera med världsledande företag. Att nya små svenska företag då verkar som underleverantörer men även kan bli föremål för uppköp av de stora världsledande företagen blir allt viktigare inte minst för drivkraften att starta nya företag.

Utvecklingen mot ett mer automatiserat näringsliv saknar inte utmaningar. En sådan är att små skillnader i kvalitet (förmåga) och små försprång in på en marknad kan leda till mycket stora konkurrensfördelar. Detta kan leda till ökade inkomst- och förmögenhetsklyftor. Förbättrad konkurrens är en av de policyåtgärder som på ett bra sätt balanserar olika fördelnings- och effektivitetsmål. Ett ökat konkurrenstryck minskar företagets marknadsmakt och gynnar konsumenter, nystartade företag och produktiva anställda utan att incitamenten för företagsutveckling minskar. Att motverka konkurrensbegränsning är därmed centralt. Andra åtgärder som till exempel omfattande regleringar och industristöd har utan framgång testats i andra länder som Frankrike och Italien och riskerar i stället att leda till felsatsningar och gynna särintressen.

Vår slutsats är att näringslivet står inför stora utmaningar oavsett takten i den teknologiska utvecklingen. Ett väl fungerande näringsliv ger stora välfärdsvinster, både i tider av hög och låg teknologisk utvecklingstakt. Det behövs dock reformer som bibehåller och ökar incitamenten för företagen att finna nya affärsmöjligheter, experimentera och växa. Samtidigt är reformer som innebär ökad kvalitet och incitament för utbildning och vidareutbildning än viktigare i framtidens näringsliv, där smarta robotar och ny teknik kommer att kunna ersätta allt fler arbetsuppgifter.

Fredrik Heyman, docent

Institutet för Näringslivsforskning

Pehr-Johan Norbäck, docent

Institutet för Näringslivsforskning

Lars Persson, professor

Institutet för Näringslivsforskning